

THE SOPHISM 'RATIONALE EST ANIMAL' BY RADULPHUS BRITO

Sten Ebbesen

INTRODUCTION

In the spring of 1973 Dr. Roos was intensely occupied with investigating the history of the term 'apparens' and its use in texts from round 1300. He published his results in an article, *Zur Begriffsgeschichte des Terminus "apparens" in den logischen Schriften des ausgehenden 13. Jahrhunderts in "Virtus politica" Festgabe zum 75. Geburtstag von Alfons Hufnagel* 1974, Frommann-Holzboog, pp.323-334. He apparently toyed with the idea of publishing elsewhere an edition of a sophism by Radulphus Brito, called "Rationale est animal" in which the term 'apparens' plays an important role. A sort of preliminary edition, carrying the date 7/4-73 at the bottom of the last sheet, was found among his papers. There was no introduction and no critical apparatus, so most of the work had to be done anew. The present editor must carry the full responsibility for the constitution of the text and for the critical notes. However, two concessions have been made to the schemes Dr. Roos would seem to have entertained: First, "Rationale est animal" is edited alone though in one of the manuscripts it is only part of a larger sophism. Secondly, it was apparent from Dr. Roos' papers that he intended to base the text on the manuscript L (and/or V) with only occasional preference for the readings of P and R; this principle has been followed in the present edition.

The manuscripts are these:

L = Vat.lat. 3061, ff.27ra-29rb

V = Vat.lat. 2141, ff.130vb-134vb

P = Paris, N.a.l. 1374, ff.99rb-100vb

R = Vat.lat.6768, ff.241va-242rb

} all 14th century.

In P the present sophism forms the third *quaestio* of a sophism called 'Homo est animal' which starts at fol.96vb as follows:

HOMO EST ANIMAL. Hoc est sophisma propositum, cuius probatio et improbatio satis patent.

Circa id sophisma plura possunt quaeri:

Potest quaeri primo utrum genus possit salvari totaliter in una specie.

Potest etiam quaeri utrum haec sit per se 'homo est animal'.

Et quia in homine includitur rationale, posset quaeri utrum differentia (*sic! debuit*: genus) praedicetur de differentia per se dicendo 'rationale est animal'.

P is an interesting manuscript because it is the only one in which 'Rationale est animal' occurs in the wider context of the sophism 'Homo est animal'. It has many nonsensical readings and omissions, but often its reading compare favourably with those of the other manuscripts. The main reason for not basing an edition on it is that it lacks parts 3.2sq. of 'Rationale est animal'.

R similarly lacks much of the text, stopping in the middle of part 2.

So we are left with L and V, in which 'Rationale est animal' is extant in its entirety.

Even disregarding the important differences as to how large a part of the sophism they contain it can be shown that none of the four manuscripts is a direct descendant of any of the other, as

R has lacunas at places where LVP lack nothing.

P has lacunas at places where LVR lack nothing.

V has one lacuna where LPR lack nothing (1.221).

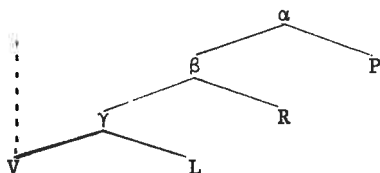
LV have lacunas where PR lack nothing.

LVR has one lacuna where P lacks nothing (ll. 341 - 343).

The only possibility not excluded by the lacunas is that of V being descended from L, but the distribution of readings PRV:L attested in some places excludes that possibility, too.

L and V very rarely part company, often we find the distribution LV: PR and often P or R has a private reading.

The variants are most frequently of a sort that makes decisions on priority impossible, all readings giving the required sense. The differences between LV on one hand and PR on the other are so grave, in matters of formulation, that it seems reasonable to speak of two recensions. I suspect that LV represent a revised edition of an already corrupt text, so that the stemma would look approximately as follows:

The necessity of positing γ arises from the constant agreement between L and V in bad readings as well as in good ones. β must be postulated because of the lacuna shared by γ (=LV) and R. What kind of a thing α was is uncertain. It may of course have been a manuscript but I would not exclude the possibility that it was an oral recitation of the sophism so that the two branches of the tradition really represent two distinct *reportationes* of the same event. The dotted line ascending from V represents corrections introduced into V from a manuscript that was independent of β . Such corrections occur in two places, viz. in lines 341-3 where some words that had been lost already in β are found added in the margin of V, and in line 440 where a passage that was corrupt in γ and presumably already in β is corrected in the margin of V so as to obtain a reading that does not differ essentially from that of P (R is not available at the point).

I have found nothing to contradict the stemma except for two instances of the illicit distribution LR:VP (lines 150, 263) and one of LP:RV (line 94). But in all three cases the variations affect such minutiae that the irregular distribution of the variants can easily be fortuitous.

Accepting the stemma it should usually be possible to reconstruct β , and often, α in the part of the sophism extant in all four manuscripts. But both because in practice this is a hard task and because no such possibility exists in the second half of the sophism where P and R drop out, I have decided to follow the lead of Dr. Roos and base the text on γ except when the readings of P and/or R must be accepted in order to avoid nonsense or fill up lacunas. Whether L or V is the truest copy of γ may be discussed. Dr. Roos seems never to have made up his mind on the point, though probably he favoured L. I have preferred the readings of L whenever they are not clearly inferior to those of V because there are some signs of redactional activity in V. The redactor in case seems to have entertained an idiosyncrasy against the expression 'dicendum per interemptionem': in four places he writes 'negatur' instead. Three of the instances occur in the latter

part of the sophism where only L and V are extant (lines 828, 924-5, 931), but one is in a passage where V has the united authority of L, P and R against it (line 161).

I have collated L and V completely. All places at which L and V differ have been compared with P and R (where available). In the remaining cases I have only collated P and R when their text was considerably different from that of LV. The critical apparatus is positive and registers (1) all cases in which the printed text deviates from that of L; (2) all important departures from that text in which at least two manuscripts agree; (3) miscellaneous private readings of one manuscript which either have a chance of being correct or which might be used in an attempt to fit further manuscripts that might be discovered into the stemma.

Slanting lines '/' in the text indicate points at which one column of a manuscript ends and another begins. The number of the column that starts after // is noted in the apparatus.

When the apparatus contains entries of the form 'substantia - nihil LV(R): om. P' this means that the words 'substantia - nihil' printed in the text are found in LV as printed and in R with unimportant variations only, whereas P omits them.

The apparatus also functions as an *apparatus fontium* for the cases in which a source is directly referred to. Radulphus cites his authorities in an extremely imprecise way, as do many of his coevals. Some citations have forms which were standard at the time though they are not really matched by the text of the authors supposedly cited. It follows that some identifications of references can only be proven to be correct by comparison with coeval works by others - and that some identifications may be wrong. It is tempting to suppose that Radulphus availed himself of an anthology of quotations, but at any rate it was not one that was essentially identical with the *Auctoritates Aristotelis* edited by J. Hamesse (Philosophes Médiévaux XVII, Louvain-Paris 1974): Except for the trite "ens et unum convertuntur" not one quotation occurs in exactly the form given by the *Auctoritates*, and the majority of the quotations have no counterpart in the *Auctoritates* at all.

* * * * *

// Sophisma determinatum a magistro Radulpho Britone.

RATIONALE EST ANIMAL. Hoc est sophisma propositum. Circa quod quaerebatur utrum haec sit vera et utrum genus possit praedicari de differentia in primo modo perseitatis.

0.

5 Arguitur quod sic:

0.1. Quia quae sunt eadem essentialiter, unum potest de alio praedicari per se; genus et differentia sunt huiusmodi; ergo et cetera. Maior patet, quia praedicatum essenziale non praedicatur per accidens de eo de quo praedicatur. Minor patet de se.

10 0.2. Item: Rationale est ens per se, ergo substantia vel accidens, quia non est dare medium; sed non est dare quod ens quod est accidens praedicetur de rationali per se; ergo ens quod est substantia praedicatur de ipso per se. // Sed substantia est genus, rationale differentia; ergo genus praedicatur per se de differentia.

15 Oppositum arguitur auctoritate Philosophi tertio Metaphysicae, ubi dicit quod differentia est extra rationem generis et e converso; et per consequens genus non praedicatur per se de differentia. Et hoc idem patet per Philosophum sexto Topicorum, quod si animal per se praedicaretur de rationali, tunc unum animal esset duo animalia, quod
20 est impossibile.

1 // L 27rA; V 130vB; P 99rB; R 241vA. Sophisma - Britone L : Quaestio utrum genus per se praedicetur de differentia R. 1-4 Sophisma - perseitatis L(R) : Utrum genus possit praedicari de differentia in primo modo perseitatis, exempli gratia utrum haec propositio sit vera per se in primo modo 'rationale est animal' et sic de consimilibus. Et V : Consequenter quaeritur utrum haec sit per se 'rationale est animal'. Probatio et improbatio patet. Circa id sophisma quaeritur de perseitate propositionis, sicut dictum est, et P. 6 quia - eadem LV : quia illa quae sunt eodem P : nam illa quae sunt idem R. potest de alio praedicari LV : de alio praedicatur P : praedicatur de alio R. 8-9 per accidens - praedicatur LV : de illo (eo R) cuius est per accidens ergo praedicatur de illo (de illo om. R) per se PR. 12-13 praedicatur de ipso per se LV : praedicatur de rationali per se R : per se praedicatur de rationali P. 13 // V 131rA. rationale differentia : om. PR. 15 *Arist. Metaph. 3 c.3 998b22-26; cf. Thomae Aquinatis in Metaph. III l.8 n.433.* 18 per Philosophum : om. PR. *Arist. Top. 6 c.6 144a36-37.* 19 tunc LV : tunc sequeretur quod P : sequi-

Ad hoc dictum fuit quod genus non praedicatur per se de differentia in primo modo dicendi per se, quia illud quod est extra rationem alicuius non praedicatur per se de illo; sed ratio generis est extra rationem differentiae; ergo et cetera. Maior fuit probata auctoritate
 25 Philosophi. Minor patet, quia divisum est extra rationem dividendum; sed differentia est dividens genus; ergo ratio generis est extra rationem differentiae et econverso.

Ad rationes:

0.1. Cum dicitur: "quod est de essentia alicuius, per se praedicatur
 30 de illo"; per interemptionem maioris; unde identitas secundum rem non sufficit ad perseitatem, et ideo, licet genus sit de essentia differentiae, non tamen per se praedicatur de illa.

0.2. Ad secundam: Cum dicitur: "rationale est ens per se, ergo substantia vel accidens", dicitur quod ens quod est substantia, non autem
 35 substantia quae est genus, quia ens de unoquoque praedicatum praedicat essentiam illius et per rationem eiusdem. Et ideo ens praedicatum de rationali praedicat essentiam eius et etiam sub ratione eiusdem.

Aliter dictum fuit quod substantia dupliciter consideratur: uno modo secundum se et absolute; alio modo in quantum supra ipsam fundatur
 40 intentio generis. Modo si accipiatur substantia primo modo, sic praedicatur de rationali per se, et sic non est genus; si autem accipiatur secundo modo, sic non praedicatur de rationali per se, et sic est genus.

Contra hoc arguitur multipliciter:

0.3(1). Primo sic: Quandocumque subiectum et praedicatum eandem essentiam important et ratio praedicati includitur in ratione subiecti,
 45 talis propositio est per se in primo modo; sed sic est, quando genus

tur quod R. 22 dicendi per se LV : om. PR. 23-24 ratio - ergo LV(R) : differentia est extra rationem generis et ratio unius est extra rationem alterius, quare P. 24-25 fuit - Philosophi LV : patet et probata fuit auctoritate Philosophi primo Posteriorum in primo modo dicendi per se P : patet primo Posteriorum (vel Priorum) R. Arist. APo. 1 c.4 73a34-b4. 25 dividendum LV : dividendi PR. 28 rationes LV : rationes, ad primam dictum fuit P : primam rationem dicendum fuit R. 30-31 unde - ideo LV : ad probationem quod P : ad probationem eius dictum fuit quod R. 34 dicitur LV : dicebatur PR. ens LV : rationale est ens per se (per se om. R) PR. 35 de unoquoque praedicatum LV : praedicatum (praedicatur P) de unoquoque PR. 36 per rationem eiusdem LV : sub eius ratione P : sub ratione eiusdem R. praedicatum V : praedicato L, ut videtur: praedicatur P : praedicatum vel praedicatur R. 37 eius LV : illius PR. 40-41 modol - genus LV(P) : om. R. 43 arguitur multipliciter RV : arguuntur multa L : fuit argutum P. 44-45 eandem essentiam important →

praedicatur de differentia; ergo et cetera. Maior patet primo Posteriorum, capitulo de per se. Minor probatur sic, quia ratio causans perseitatem vel est essentialis vel accidentalis; sed ratio accidentalis non facit ad perseitatem, sed ad diversitatem; ergo ratio causans perseitatem erit // essentialis; sed una et eadem est essentia generis et differentiae, ergo una et eadem est ratio essentialis generis et differentiae. Ergo genus praedicatur per se de differentia.

0.4(2). Secundo sic: Illa quae sic se habent quod unum praepositum alteri causat nugationem, ratio unius includitur in ratione alterius; sed ita est de genere et differentia, quod si in definitione // alicuius speciei praeponamus differentiam et postea genus, ut dicendo 'rationale animal', talis definitio est nugatoria, ut dicit Philosophus VII° Metaphysicae, quia dicendo 'homo animal' animal includitur in definitione hominis, et ideo est ibi nugatio; si ergo dicendo 'rationale animal' est ibi nugatio, ergo ratio generis includitur in ratione differentiae.

0.5(3). Tertio sic: Sicut se habet apparens a quo sumitur ratio generis ad apparens a quo sumitur ratio differentiae, ita se habet ratio generis ad rationem differentiae; sed ita se habet apparens a quo sumitur ratio generis quod est causa generis, et apparens a quo sumitur ratio differentiae est causa differentiae; sed ista apparentia se includunt; ergo et rationes. Maior declaratur ex praedictis. Minor probatur,

LV : important eandem (eandem *om.* R) essentiam PR. 47 *Arist. APo. 1 c.4 73a34-37.* 48-49 perseitatem : in propositione *add.* PR. 49 sed : non est (est *om.* R) ratio accidentalis quia *add.* PR. 50 non LV : nihil P : nec R. sed ad diversitatem LV : nec ad veritatem PR. 51 erit : est PR : ratio *add.* P : perseitatem *add. et exp.* R. // R 241vB. 51-53 sed - differentia *scripsi* : sed una et eadem est ratio essentialis generis et differentiae ergo genus praedicatur per se de differentia LV : sed una et eadem est essentia generis et de (*sic!*) genere (*sic!*) una et eadem est ratio essentialis et sic praedicatur de se P : sed est una et eadem ratio generis et differentiae ergo est una et eadem ratio essentialis et per consequens praedicatur per se R. 55 alteri causat LV : et alterum postpositum causant PR. alterius VRP : *om.* L. 56 // P 99vA. 57 speciei VPR : specie L. praeponamus LV : primo ponemus PR. et LV : *om.* PR. dicendo : homo est *add.* P. 58 est LV : esset PR. ut dicit LV : secundum quod vult P : secundum quod dicit R. 59 Metaphysicae : maior patet *add.* P : maior probatur *add.* R *Arist. Metaph. 7 c.5 1030b28sqq.* (revera *Averr. Metaph. 7 c.18!*). 59-60 animal² - nugatio LV : est ibi nugatio quia ratio unius includitur in ratione alterius P : ratio animalis includitur in ratione hominis R. 65-68 sed - praedictis LV : Sed apparens a quo sumitur ratio generis includitur in apparenti a quo sumitur ratio differentiae, ergo ratio generis includitur in ratione differentiae.→

quia sicut potentiae se habent ad invicem, ita et operationes procedentes ab illis potentiis; sed potentia intellectiva includit sensitivam, quia intellectivum includit sensitivum ut dicitur tertio De anima; ergo intellegere, quod est operatio potentiae intellectivae includit sentire. Sed // sentire est apparens a quo sumitur ratio generis, intellegere est apparens a quo sumitur ratio differentiae vel
 70
 75 rationalis; ergo ratio animalis includit rationem differentiae, et per consequens praedicatur de ipsa per se in primo modo.

0.6(4). Quarto contra dissolutionem secundae rationis arguitur: Si ens praedicatum de quocumque praedicaret essentiam illius de quo praedicatur et sub ratione eiusdem, tunc illae propositiones non differrent nec secundum rem nec secundum rationem 'rationale est ens' et
 80 'rationale est rationale'. Consequens est falsum, ergo et antecedens. Consequentia de se manifesta est. Falsitas consequentis patet. Nam illae propositiones, quae sic se habent quod in una convertitur praedicatum cum subiecto et in alia non, differunt ad invicem. Dicendo
 85 'rationale est rationale', praedicatum et subiectum convertuntur; in illa autem 'rationale est ens', non convertuntur, immo praedicatum est in plus quam subiectum. Ergo differunt.

0.7(5). Item hoc arguitur sic: Haec est vera per se 'rationale est substantia', vel ergo est substantia quae est materia, vel quae est
 90 forma vel compositum. Non substantia, quae est materia, quia differentia non est materia; nec substantia, quae est forma, quia differentia non solum importat formam, sed etiam materiam, unde totum

Maiores patet, quia sicut se habet causa ad causam, sic (ita R) effectus ad effectum. Sed apparens a quo sumitur ratio generis est causa rationis generis, et apparens a quo sumitur ratio (a - ratio om. P) differentiae est causa rationis differentiae. Ergo sicut (sic add. R) se habet apparens ad apparens, ita ratio generis ad rationem differentiae PR: *Lectionem codicum PR et per se praestantiores esse et eis quae in responsione (l.848sq.) dicuntur fulciri manifeste patet. Quam in textum idcirco non recepi quod altera lectio non ex hac corrupta sed ex altera recensione originem ducere videretur.* 69 quia : nam PR. potentiae se habent LV : se habent potentiae PR. 71 quia LV : unde PR. tertio LVR : secundo P : *Locum non inveni.* 73 // V 131rB. 74 generis LV : animalis PR. 75 includit rationem differentiae LV : includitur in ratione rationalis PR. 77 secundae LV : primae PR *perperam.* arguitur : sic add. V. 82 patet LV : probatur PR, *fort. recte.* 83-84 in una - in alia non PR : una convertitur cum subiecto et alia non LV. 90 vel : quae est add. R, *fort. recte, cf. responsionem l.869.* compositum PR : composita L : compositum vel compositam V. 90-91 substantia - nec PR : om. LV. 91 substantia quae est LVR : om. P. 92-93 unde - species P : ergo →

importat quicquid species. Ergo substantia praedicata de rationali
erit substantia composita. Sed talis ponitur in praedicamento substan-
95 tiae tamquam genus. Ergo et cetera.

0.8(6). Item: Omnis propositio necessaria est per se, ut patet primo
Posteriorum. Sed illa est necessaria: 'rationale est animal', quia
subiectum et praedicatum important eandem essentiam. Ergo et cetera.

0.9(7). Item: Omnis propositio vera vel est vera per se vel per acci-
100 dens; sed ista non est vera per accidens; ergo est vera per se. Maior
patet, quia propositio vera sufficienter dividitur per per se et per
accidens. Minor patet, quia propositio per accidens fit tribus modis,
vel quia accidens praedicatur de subiecto vel quia subiectum praedi-
catur de accidente vel accidens de accidente; sed genus non accidit
105 differentiae nec e converso, nec ambo sunt accidentia, ergo unum non
praedicatur de alio per accidens, immo per se.

0.10(8). Item: Si ens praedicatum de quocumque praedicaret essentiam
eius de quo praedicatur, tunc ipsum ens immediate significaret omnia
entia particularia. Sed hoc est falsum. Ergo et cetera, quia dicit
110 Philosophus V^o et VI° Metaphysicae quod primae partes entis sunt
praedicamenta, et non entia particularia.

0.11(9). Nono arguitur sic: Illa, quae sic se // habent quod faciunt
unum ens per se et non per accidens, unum praedicatur per se de alio;
sed ex genere et differentia fit unum per se; ergo et cetera. Maior
115 patet, quia illud, quod facit unum per se cum alio, videtur sibi com-
petere per se. Unde si sibi competeret per accidens, nullo modo pos-
set facere unum cum eo. Minor patet per Philosophum VII° Metaphysicae,
ubi probat Philosophus, quod ex genere et differentia fit unum per se,
et non per accidens.

120 0.12(10). Item: Rationale est ens, vel igitur ens in anima vel ens
extra animam, quia ens in anima et ens extra animam sunt primae diffe-

totum importat quod species R : unam quae est species LV. 94 erit sub-
stantia L : est substantia V : erit P : est R. 97 Cf. Arist. Apo. 1
c.6 74b6-12 & 75a28-31. 98 subiectum et praedicatum LV : rationale et
animal P : om. R. 102 patet LV : probatur P : declaratur R.
107 item LV : octavo (quaeritur add. et del. P) arguitur contra solutionem
secundae rationis quia P : item 8 sic R. 108 praedicatur LPR : praedi-
catur V. 110 Arist. Metaph. 5 c.7 1017a22-30 (cf. Thomae Aquinatis
Metaph. VII l. 9 n.890) & 6 c.2 1026a35-b1. Cf. 7 c.1 1028a10sq.
111 non VPR : om. L. 112 sic¹ LPR : om. V. // L 27rB. 113 ens LV:
om. PR. 117 eo LV : ipso P : ipso per se R. Arist. Metaph. 7 c.12
1037b27sq. (cf. Thomae Aquinatis Metaph. VII l.12 n.1542sq.).

rentiae entis, ut patet sexto *Metaphysicae*; sed ens in anima non praedicatur de rationali per se; ergo ens extra animam, non autem aliud ens quam substantia, nec alia substantia quam quae est genus.

125 Ergo et cetera.

0.13(11). Item: Quando aliqua sunt eadem essentialiter, quidquid praedicatur de uno per se et de alio; sed differentia et species sunt eadem essentialiter, et genus praedicatur per se de specie; ergo et de differentia.

130 0.14(12). Item: Quando praedicatum ponitur in definitione subiecti, talis propositio est per se primo modo; sed genus ponitur in definitione differentiae; ergo et cetera. Maior patet primo *Posteriorum*. Minor patet, quia differentia non potest definiri nisi per genus.

0.15(13). Item: Illa quae sic se habent // quod ponuntur in ordine
 135 eiusdem praedicamenti, superius per se praedicatur de// inferiori; sed genus et differentia ponuntur in ordine eiusdem praedicamenti; ergo et cetera. Maior patet, nam homo et animal ponuntur in eadem ordinatione praedicamenti, animal superius et homo inferius, et ideo animal praedicatur // de homine per se; ergo si genus et differentia ponantur
 140 in eadem ordinatione, et genus ponatur superius et differentia inferius, ergo genus per se praedicabitur de differentia. Minor patet, quod differentia est in eadem ordinatione praedicamenti cum genere, quia ipsum rationale per se est in praedicamento substantiae; probatio, quia omne univocum substantiale per se videtur esse in praedicamento substantiae. Et sic ponitur in eadem ordinatione eiusdem praedicamenti
 145 cum ipso animali vel cum genere.

0.16(14). Item: 'Omnis homo est animal per se; omnis homo est rationalis per se; ergo rationale est animal per se'. Praemissae sunt verae,

122 *Arist. Metaph.* 6 c.4. 132 *Arist. Apo* 1 c.4 73a34-37.

134 // V 131vA. ordine LV : eadem coordinatione P : eadem ordinatione R.

135 // P 99vB. 136 ordine eiusdem LV : eadem coordinatione P : eadem ordinatione R. 139 // R 242rA. 140 et² VPR : om. L. 141 patet LV : probatur PR. quod P : scilicet quod R : quia LV. 142 differentia² - genere LV : ipsum rationale sive differentia ponatur in eadem coordinatione eiusdem praedicamenti cum genere P : genus et species sint in eadem ordinatione praedicamenti eiusdem R. quia : accipiendo *add.* PR.

144 omne - substantiae : uni(vo)cum per se est in aliquo genere, sed rationale est uni(vo)cum quia universale, ergo est per se in praedicamento substantiae P : omne uni(vo)cum videtur esse per se in praedicamento, sed rationale est uni(vo)cum quia est universale, ergo est per se in praedicamento; non est autem per se in praedicamento alicuius accidentis, ergo erit per se in praedicamento substantiae R. univocum : unicum LVPR.

ergo et conclusio. Et confirmatur ratio: Quaecumque sunt eadem in
 150 uno et eadem per se, inter se erunt eadem per se; ergo cum rationale
 et animal sint eadem per se in uno, erunt eadem per se inter se ipsa;
 illa igitur erit vera per se: 'rationale est animal'.

0.17(15). Item arguitur sic: 'Nullum rationale est animal per se, omnis
 homo est rationalis per se; ergo nullus homo est animal per se'. Con-
 155 conclusio est falsa, ergo aliqua praemissarum. Non minor, scilicet 'omnis
 homo est rationalis per se'; ergo maior, scilicet ista 'nullum rationa-
 le per se est animal'. Ergo sua contradictio est vera: 'aliquod rati-
 onale est animal per se'.

Ad primum <3(1).> dictum fuit: Quando arguitur: "Illa propositio
 160 est per se, in qua ratio praedicati includitur in ratione subiecti",
 concedatur. Ad minorem dico per interemptionem. Et ad probationem:
 cum dicitur "ratio causans perseitatem vel est essentialis vel acci-
 dentalis", dictum fuit quod est accidentalis, quia conceptus non est
 de essentia, cuius est conceptus.

165 Ulterius dictum fuit, quod licet conceptus sit accidentalis rei
 absolute, est tamen essentialis ut consideratur sub perseitate, sicut,
 licet albedo accadat homini absolute, non tamen accedit homini albo,
 sed est de eius essentia.

a. Contra hoc arguitur quod conceptus generis est indeterminatus,
 170 conceptus speciei est determinatus; sed ista nihil faciunt ad persei-
 tatem praedicationis generis de specie; ergo nulli conceptus causant
 perseitatem. Maior patet. Minor declaratur, quia ratio indeterminati
 et determinati magis impediunt perseitatem quam faciunt ad perseitatem.

b. Item: Illi conceptus causant perseitatem, qui sumuntur ab appa-
 175 rentibus propriis; sed conceptus sumpti ab apparentibus propriis
 sunt essentiales; ergo conceptus facientes ad perseitatem sunt essen-
 tiales et non accidentales.

c. Item: Si conceptus facerent ad perseitatem, aut hoc esset quia

150 eadem¹ LR : eodem VP. 151 uno LV : homine PR. 156-157 ergo -
 animal P : ergo maior quae est nullum (animal est *add.* & *del.* R) rationale
 est animal R : *om.* LV. 160 ratione LV : definitione PR. 161 conceda-
 tur L : conce(di)tur V : concessa fuit P : concessum fuit R. ad - inter-
 emptionem LPR (dico *om.* PR) : minor negatur V. 166 essentialis: rei
add. P : ipsi *add.* R. 167 absolute LV : *om.* PR. 169 quod L : quia
 V : sic PR. 170 speciei LVR : differentiae P. ista LV : isti P :
 i(llu)d R. faciunt : facit R. 178 facerent ad LV : causarent PR.

conceptus possent praedicari de illis quorum sunt, vel quia essent
 180 illud, quo aliquid praedicatur. Sed conceptus non faciunt ad persei-
 tatem tamquam quod praedicatur nec tamquam quo aliquid praedicatur,
 quia conceptus generis non praedicatur de specie nec est illud quo
 genus praedicatur de specie, quia isti conceptus opponuntur. Ergo
 nullo modo faciunt ad perseitatem.

185 Dictum fuit ad primam <α.>: Quando dicebatur quod ratio determi-
 nati et ratio indeterminati nihil faciunt ad perseitatem praedicationis
 generis de specie, dicebatur quod ratio indeterminati, determinabilis
 tamen, quae est ratio generis, bene facit ad praedicationem generis
 de specie.

190 Contra hoc arguitur quia conceptus causantes perseitatem aut sunt
 primi aut secundi; non secundi, quia tales magis falsificant propo-
 sitionem; ergo conceptus causantes perseitatem erunt primi, et tales
 sunt essentiales; ergo conceptus causantes perseitatem erunt essen-
 tiales.

195 Ad hoc dictum fuit quod conceptus causantes perseitatem sunt
 primi et non secundi.

Contra hoc arguitur sic: Conceptus primi sunt essentiales; sed
 essentia una et eadem est in genere et differentia; ergo conceptus
 primus erit idem in genere et differentia.

200 Ad hoc dictum fuit quod unius rei esse possunt diversi conceptus,
 quia diversi conceptus rei sumuntur a diversis apparentibus. Cum
 igitur unius rei possunt esse plura apparentia, poterunt esse plures
 conceptus primi et per consequens // diversi conceptus essentiales.

Contra hoc arguitur quia diversa apparentia sive diversae opera-
 205 tiones requirunt diversas potentias; diversae autem potentiae requirunt
 diversas essentias, quia potentiae accidentia sunt; accidentia autem
 habent unitatem et diversitatem a subiectis; ergo una essentia habebit

179-180 essent - praedicatur LV : non possent (posset P) praedicari sed
 (si P) esset illud (id P)quo aliquid praedicaretur PR. 183-184 ergo
 - perseitatem LV : etc. P : ergo etc. R. 186 praedicationis LV : om. PR.
 187-189 dicebatur (dicetur L) - specie LVP : om. R. 188 praedicationem
 LV : perseitatem P. 195-199 ad hoc - differentia PR : om. LV.
 198 essentia una et eadem P : una et eadem essentia R. conceptus P :
 om. R. 200 ad hoc : om. PR. diversi conceptus LV : plures conceptus
 primi (primi om. R) et per consequens diversi conceptus essentiales PR.
 203 // V131vB. 204 sive diversae LVR : diversas P. 206 quia - sunt
 PR : om. LV. 207 a subiectis LV : ex subiectis P : ex obiectis R.

unam potentiam et non plures, et per consequens unam operationem.

Et sic una et eadem res diversa apparentia habere non potest.

210 De illo nihil plus dictum fuit.

Sed dictum fuit ulterius quod si haec esse vera per se 'rationale est animal', sequeretur quod unum animal esset plura animalia. Et hoc probatur sic: Si enim animal per se praedicaretur de rationali, animal praedicatum de homine per se praedicaretur per rationem animalis in-

215 clusam in homine. Si tamen praedicaretur per se de rationali, hoc esset per rationem animalis inclusam in ratione rationalis. Cum igitur aliud sit animal et aliud sit rationale, ergo animal in rationali erit aliud ab // animali incluso in homine et sic unum animal esset plura animalia secundum rem. Hoc est impossibile.

220 Hoc non habetur ex dictis, et ideo non valet, ut videtur.

In ista quaestione procedendum est sicut in aliis: primo tangendae sunt opiniones aliorum; // secundo tangenda est opinio probabilior; tertio tangendae sunt difficultates circa istam opinionem et solvendae sunt; quarto est solvendum rationes in oppositum.

1.

226 De primo:

Videtur enim quibusdam quod nihil possit praedicari de differentia per se primo modo. Et hoc sic:

1.1. Illa propositio est per se primo modo, in qua praedicatum est

230 tota definitio subiecti vel pars definitionis; de illo igitur nihil potest praedicari per se primo modo, quod non habet definitionem; sed differentia non habet definitionem, quod patet, quia omne quod definitur, definitur per genus et differentiam; si ergo differentia

213-216 per se - rationalis LV(R) : praedicaretur de essentiali per se, cum animal praedicetur per se de homine praedicaretur per rationem animalis inclusam in homine, et tunc si animal praedicaretur per se de rationali hoc esset per rationem animalis inclusam in rationali P. 217-218 ergo - homine LV : ergo animal inclusum in homine erit aliud ab animali (rationali add. R) incluso in ratione rationalis (r.r. : animali R) PR. 218 // P 100rA. 219 secundum rem hoc est impossibile LV : sed hoc est impossibile R : secundum rationem non est impossibile sed ponere quod unum animal sint (sic!) plura animalia secundum rem impossibile est P. 220 hoc non - videtur LV(P) : ergo hoc non valet R. 221 procedendum - aliis LR : om. V : sic procedendum est P. 222 // L27vA. 223-224 tertio - oppositum L(V)(P) : om. R. 224 est solvendum L : solvendum est ad V : solvendae →

definiretur, haberet genus et differentiam; sed hoc est impossibile,
 235 quia si differentia haberet differentiam, esset procedere in infinitum
 in differentiis.

1.2. Praeterea: Sola species definitur, ut dicitur V^o Metaphysicae;
 sed differentia non est species, // sed principium speciei; ergo non
 definitur.

240 1.3. Item: Omne quod definitur habet rationem compositam ex genere et
 differentia, nam simplex unde simplex est, non potest definiri; sed
 differentia simplicem rationem habet; ergo non habet definiri.

1.4. Item: Si differentia haberet definitionem, cum sit principium
 definitionis, tunc principium definitionis haberet definitionem, et
 245 iterum principium illius haberet definitionem, et sic in infinitum,
 quod est impossibile.

Sed istud non valet, quia genus generalissimum non habet definiti-
 onem, et tamen aliquid praedicatur de eo per se, quia ens praedicatur
 de substantia, qualitate et quantitate et aliis generibus per se.

250 Item: Punctus et unitas habent rationes simplices et non compo-
 sitas, et tamen aliquid praedicatur per se de istis primo modo, ut
 quae ponuntur in definitione eorum. Ergo non obstante quod aliquid
 non habeat rationem compositam nec etiam sit definibile, tamen ali-
 quid potest praedicari de ipso per se primo modo.

255 Item: Dicit Philosophus tertio Metaphysicae: si ens esset genus,
 tunc praedicaretur de omnibus differentiis per se non obstante quod
 differentia non sit species. Et sic apparet quod aliquid bene prae-
 dicari potest de differentia per se, licet non sit species.

Verumtamen propter solutiones rationum eorum considerandum est,
 260 quod licet differentia non habeat definitionem proprie dictam, habet
 tamen conceptum essentialem, in quo conceptus alterius includitur,

sunt P. 227 enim LV : om. PR. 234 genus et LV : om. PR.
 237 dicitur V^o Metaphysicae (*nisi forte VI° pro V^o*) L : dicitur 6° Meta-
 physicae V : dicitur 7 Metaphysicae R : dicit Boethius P. Cf. Arist.
Metaph. 5 c.6 1016b33 (cf. Thomae Aquinatis *Metaph.* V l.8 n.877); *Metaph.*
 7 c.4 1030a11-13 (cf. Thomae Aqu. *Metaph.* VII l.7 n.1327); *Metaph.* 7 c.5
 1031a1-2; *Metaph.* 7 c.11 1036a28-29. 238 // R 242rB. 238-239 ergo non
 definitur LV : ergo non differt P : ideo etc. R. 243-244 cum sit -
 haberet definitionem [tunc principium definitionis om. P] PR : om. LV.
 249 qualitate LV : om. PR. 253 nec etiam sit definibile LV : ut sit
 definire P : om. R. 255 Arist. *Metaph.* 3 c.3 998b22-26 (cf. Thomae Aqui-
 natis *Metaph.* III l. 8 n.433). 257-258 et sic - species (per se om. P) →

et hoc sufficit ad perseitatem. Ad hoc enim quod aliquid possit prae-
dicari de aliquo primo modo dicendi per se non requiritur quod sit
proprie definibile, sed sufficit quod habeat conceptum essentialem
265 in quo includitur conceptus alterius, et sic potest aliquid praedicari
in primo modo dicendi per se.

Per hoc ad rationes:

1.1. Quando dicunt quod differentia non est definibilis, quia differen-
tia non est differentia, verum est. Tamen differentia habet concep-
270 tum essentialem, in quo includitur conceptus alterius, scilicet gene-
ris, et // sic de ipsa potest aliquid praedicari per se primo modo.

1.2. Ad aliam: Cum dicitur quod sola species definitur, verum est de
definitione proprie dicta et de definibili proprie dicto. Et sic
differentia non est proprie definibilis. Adhuc tamen poterit aliquid
275 praedicari de ipsa per se, ut visum est.

1.3. Ad aliam: Quando dicunt quod illud, de quo aliquid praedicatur
per se primo modo, habet rationem compositam, dicendum quod verum est.
Non tamen oportet quod sit proprie definibile. Et sic differentia
rationem compositam habere potest, et sic aliquid de ipsa praedicari
280 potest.

1.4. Ad aliam: Quando dicunt: "Si differentia haberet definitionem,
tunc principium definitionis haberet definitionem, et sic esset
procedere in infinitum", dicendum quod differentia non habet diffe-
rentiam nec definitionem, verumtamen potest habere conceptum essen-
285 tialem, in quo includitur conceptus alterius. Et sic aliquid potest
praedicari per se de differentia, licet proprie non sit definibilis.

Et sic patet primum.

P(R) : om. LV. 261 essentialem VPR : essentielle L. 263 primo LR (*et
fortasse V a.c.*) : in primo V (*p.c.*?) P. 265-266 et sic - per se LV(P)
: om. R. 267-271 per hoc - primo modo LV(R) : om. P. 268-269 quando
- habet LV : eorum qui dicunt quod differentia non est definibilis dicendum
est quod non est proprie definibilis quia differentiae non est differentia
sed habet R. 270 scilicet generis LV : om. R. 271 // V132rA.
272 aliam : rationem *add.* L. 273 definitione - de LV : om. PR.
275 per se : primo modo *add.* L. 276-280 ad aliam - potest: *post defini-*
bilis (L.286) locaverunt LV. 276-277 illud - habet LV : id quod defini-
tur oportet quod habeat P (*recte?*) : illud quod praedicatur de alio primo
modo habet R. 282-283 et sic - infinitum (esset procedere om. R) LVR :
om. P. 283-284 differentiam nec LVR : om. P. 295 *Arist. Metaph. 4 c.*→

De secundo.

Ad quaestionem primo est intellegendum, quod genus et differentia
290 important unam et eandem essentiam et naturam.

Et hoc probatur quia illa quae uni et eidem essentialiter sunt
eadem, inter se sunt eadem essentialiter; sed genus et differentia
sunt uni et eidem essentialiter eadem, sicut ipsi speciei, ergo genus
et differentia sunt eadem essentialiter vel important eandem naturam.
295 Maior patet per Philosophum 4° Metaphysicae - per hoc enim probat
Philosophus quod ens et unum sunt eadem essentialiter - et minor
patet de se.

Item: Si genus et differentia non importarent unam et eandem
naturam vel essentiam, vel hoc esset quia genus significaret materiam
300 et differentia formam, vel quia genus significaret formam incompletam
et generalem, differentia vero formam completam et specialem. Sed
utrumque est impossibile, quia si genus significaret materiam tantum
vel formam incompletam generalem, tunc genus de specie in quid prae-
dicari non posset, quia pars realis // non praedicatur in quid de suo
305 toto.

Item: Si genus significaret materiam tantum vel formam incompletam
et generalem, tunc genus non esset per se in praedicamento, quia nec
materia nec forma sive completa sive incompleta est in praedicamento
substantiae per se, sed solum per reductionem, sicut principia prae-
310 dicamenti.

Item: Si differentia importaret formam tantum, tunc non posset
per se praedicari de specie, quod est falsum.

Item: Si genus et differentia non importarent unam et eandem
naturam et essentiam, tunc genus nullo modo posset praedicari vere
315 de differentia, quod falsum est. Licet enim genus non possit per se
praedicari de differentia, potest tamen vere praedicari de differentia
ut dicendo 'rationale est animal'. Licet enim non sit vera per se,
tamen est vera, nec est vera per accidens, ita quod res importata

← 295

2 1003b26-32 (cf. Thomae Aquinatis *Metaph.* IV l.2 n.552). 296 essentiali-
ter: quia uni (unum R) et eidem essentialiter sunt eadem (es. s. ea. : s.
ea. es. R) *add.* PR. 298-305 Item - toto LVP : *om.* R. 303 incompletam
: et *add.* P. 304 // P 100rB. 307 et LVR : *om.* P. nec VPR : *om.* L.→

per genus accadat rei importatae per differentiam vel econverso vel
 320 ita quod utrumque accadat tertio, quia tunc ex genere et differentia
 non fieret unum per se, cuius oppositum probat Philosophus 7° Meta-
 physicae, et ita genus et differentia unam et eandem essentiam impor-
 tant. Sed illam eandem essentiam important sub diversis rationibus
 et conceptibus acceptis a diversis apparentibus.

325 Et hoc probatur: Quia diversitas conceptuum vel est ex diversitate
 essentiarum vel ex diversitate apparentium; sed in genere et differen-
 tia sunt diversi conceptus et rationes, essentia autem et natura est
 una et eadem; ergo et apparentia diversa.

Et hoc // patet sic: in una natura et eadem essentia, sicut in
 330 natura humana, // apparent nobis plura apparentia, et per consequens
 ista eadem natura sub diversis conceptibus intellegitur. De ista na-
 tura primo apparet nobis, quod sit per se subsistens et non habens
 aliquid alterum pro subiecto, et sic importatur sub hoc nomine, quod
 est 'subiectum' vel 'substantia'. Item apparet nobis quod ista natura
 335 est subiectum dimensionum, et sic intellegitur sub hoc nomine quod
 est 'corpus', quod est in praedicamento substantiae. Item apparet
 nobis quod vivit et nutritur, et sic importatur sive intellegitur
 sub hoc nomine quod est 'corpus animatum'. Item nobis apparet quod
 sentit et movetur, et sic importatur sive intellegitur sub hoc nomine,
 340 quod est 'animal'. Item apparet nobis quod ratiocinatur, et sic impor-
 tatur vel intellegitur sub hoc nomine, quod est 'rationale'. Item
 apparet nobis, quod sentit et ratiocinatur, et sic intellegitur sub
 hoc nomine, quod est 'homo'.

308 est LV : non sunt P (!): sunt R. 320 accadat VP : accidunt L :
 accidunt R. tertio quia LV : tertio R : alteri nam si res importata per
 genus accideret differentiae vel econverso vel ita quod utraque acciderent
 tertio P. 321 *Arist. Metaph. 7 c.12 1037b27sqq. (cf. Thomae Aquinatis*
Metaph. VII l. 12 n.1542sqq.). 322 important VPR : importat L.
 323 eandem essentiam V : et eandem essentiam L : naturam PR. 323-324
 rationibus et conceptibus LV : conceptibus P : rationibus R. 327 autem
 LP : enim V : sed (*ante* essentia) R. 329 // V 132rB. 330 // L 27vB.
 plura LV : multa et P : diversa R. 335 intellegitur LV : imponitur P.
 335-336 intellegitur - est¹ : ei imponitur R. 337 importatur sive
 intellegitur LV : intellegitur sive imponitur P. 337-338 importatur-
 est : ei imponitur R. 339 sentit VPR : sentitur L. 339-340 importatur
 - est LV : imponitur et intellegitur sub hoc quod est P : ei imponitur R.
 340-341 importatur - est LV : imponitur sub hoc nomine quod est P : ei
 imponitur hoc nomen R. 341-343 quod est - nomine V p.c. P : om. LV a.c.
 [suppl. V in mg.] R. 342 nobis V : om. P. intellegitur V : imponitur P.

Et sic patet quod genus et differentia important unam et eandem
 345 essentiam; tamen illam sub diversis apparentibus et conceptibus impor-
 tant et rationibus, qui diversi conceptus sumuntur a diversis appa-
 rentibus, et apparet quod conceptus generis licet sit alius a conceptu
 differentiae, tamen conceptus generis communior est conceptu diffe-
 rentiae; sic enim apparens a quo sumitur ratio generis est communior
 350 apparenti a quo sumitur ratio differentiae, ut ostensum est. Nunc
 igitur conceptus generis erit communior conceptu differentiae, et
 sic conceptus generis erit indeterminatus, determinabilis tamen per a-
 liud; conceptus autem differentiae erit determinans et specificans con-
 355 ceptum generis. Nisi enim conceptus differentiae determinaret et speci-
 ficaret conceptum generis, ex illis duobus numquam fieret unum, quod fal-
 sum est; immo ex conceptu generis et conceptu differentiae fit concep-
 tus speciei.

Verumtamen licet conceptus generis sit indeterminatus, determi-
 nabilis tamen per aliud, et conceptus differentiae determinans et spe-
 360 cificans, uterque tamen conceptus habet modum determinantis et speci-
 ficantis respectu speciei, quia genus et differentia sunt principia
 speciei.

Dicendum est // quod quando quaeritur utrum genus possit per se
 praedicari de differentia primo modo dicendi per se, dicendum est
 365 quod non.

Et hoc probatur sic: Illa propositio non est per se primo modo
 quando ratio praedicati est extra rationem subiecti; sed ratio generis
 non est ratio differentiae, et ratio generis est extra rationem diffe-
 rentiae; ergo nullo modo genus praedicatur per se de differentia.

370 Maior patet primo Posteriorum.

Minor probatur. Primo quod ratio generis non sit ratio differen-
 tia: Quia quandocumque apparens, a quo sumitur aliqua ratio, est

345 apparentibus et LV : om. PR. 347 conceptus generis licet LV :
 licet c.g. P : conceptus generis R. 349 sic enim R : sicut enim LVP :
fort. sicut etiam *scribendum*. 350 apparenti VR : ab apparenti L : quam
 P. 350-351 nunc igitur - differentiae (nunc om. P; erit LV : est P)
 LVP : om. R. 354 erit LV : est PR. 361 principia P : principium LVR
 : respectu *add.* R. 363 dicendum est quod quando L : cum ergo sic quae-
 ritur V : dicendum ergo quando P : dictum est igitur R. // *Explicit* R.
 364 primo modo LV : om. P. 366 primo modo LV : om. P. 367 est extra
 rationem LV : non est ratio P. subiecti : et subiectum est extra ratio-
 nem praedicati *add.* P. 368 ratio - differentiae LV : differentia est
 extra rationem generis P. 370 *Arist. APo. 1 c.4 73a34-b4.*

diversum ab apparenti, a quo sumitur ratio alterius, et rationes ipso-
rum erunt diversae; sed apparens a quo sumitur ratio generis diversum
375 est ab apparenti a quo sumitur ratio differentiae; ergo ratio generis
non erit ratio differentiae.

Item ratio generis est extra rationem differentiae et e converso.
Et hoc probatur sex rationibus:

Primo quia apparens generis non solum est distinctum et diversum
380 ab apparenti differentiae, sed etiam apparens generis est extra ap-
parens differentiae, et non includitur in ipso. Et hoc apparet, quia
apparens a quo sumitur ratio animalis est ipsum sentire; apparens //
autem a quo sumitur ratio differentiae est ratiocinari. Modo sentire
est extra rationem ratiocinari et e converso, quia illae operationes
385 quae sic se habent quod una est materialis et alia immaterialis, una
non includitur in alia; sed sentire est quaedam operatio materialis,
ratiocinari est operatio immaterialis; ergo una istarum non includitur
in alia; licet // enim ipsum sentire praesupponatur ab ipso ratiocinari
tamquam aliquid diversum ab ipso, tamen non includitur in ipso. Cum
390 igitur apparens a quo sumitur ratio generis sit extra apparens a quo
sumitur ratio differentiae, ut nunc probatum est, sequitur quod ratio
generis erit extra rationem differentiae. Nam secundum ordinem re-
pertum in ipsis causis oportet accipere ordinem in ipsis causatis.
Cum igitur apparentia sint causa conceptuum, secundum ordinem ipsorum
395 oportet accipere ordinem conceptuum.

Secundo hoc apparet sic: Sicut est in entibus extra animam, ita
debet esse in entibus secundum animam, quia entia secundum animam
entitate<m> accipiunt et ordinem ex entitate et ex ordine entium extra
animam; sed ita est in entibus extra animam quod quandocumque aliqua
400 duo componunt aliquod tertium, semper unum est extra rationem alterius
(et hoc apparet universaliter in omnibus componentibus aliquod tertium:
semper enim unum componentium est extra aliud); cum igitur genus et
differentia sint componentia sive constituentia aliquod tertium, scili-
cet speciem, ratio unius erit extra rationem alterius et e converso.
405 Tertio istud apparet sic: Dividens est extra rationem divisi et
e converso. Cuius ratio est quia nihil dividit se ipsum nec etiam

379 est VP:

om. L 382 animalis LV : generis P. // P 100vA. 388 // V 132vA.
397-399 quia -animam P : om. LV. 401-402 et hoc -aliud LV : om. P. →

dividit quod est in se ipso. Ergo ratio dividētis erit extra rationem
divisi et e converso. Sed ipsa differentia habet dividere ipsum genus
et genus habet dividi per ipsam differentiam. Ergo ratio generis
410 erit extra rationem differentiae.

Quarto probatur sic: Forma est extra rationem materiae et e converso.
Sed genus comparatur ad differentiam sicut materia ad formam, ut
vult Porphyrius. Ergo ratio generis est extra rationem differentiae
et e converso.

415 Quinto probatur sic: Ratio specificantis est extra rationem
specificabilis; sed differentia habet rationem specificantis, genus
habet rationem specificabilis; ergo ratio generis est extra rationem
differentiae et e converso. Maior probatur: nisi enim ratio specifi-
cantis esset extra rationem specificabilis, sequeretur quod unum
420 et idem et sub eadem ratione specificaret se ipsum, quod est impossi-
bile. Minor patet: nisi enim differentia specificaret genus, tunc ex
eis non fieret unum.

Sexto sic: Nisi ratio generis esset extra rationem differentiae
et e converso, tunc omnis definitio, quae esset ex genere et differentia,
425 esset nugatoria, quod est impossibile. Consequentia patet: si enim
ratio unius non esset extra rationem alterius, tunc ratio unius inclu-
deretur in ratione alterius et sic in definitione, in qua ponerentur
genus et differentia, poneretur aliquid superfluum et nugatorium.

Et sic habetur conclusio principalis, scilicet quod ista proposi-
430 tio non est per se, in qua genus praedicatur de differentia primo modo.

Et istud probatur sic: Si enim genus posset praedicari primo modo
per se de differentia, tunc haec esset vera per se 'rationale est
animal', et sic sequeretur quod unum animal esset plura animalia.

Declarari autem potest sic: Primo intellegendo quod licet diver-
435 sae operationes ordinem habentes, quarum una // est communior et
alia specialior, possint esse in uno et eodem, verumtamen diversae
operationes eiusdem communitatis et aequales arguunt diversas formas,

403 componentia sive LV : om. P. 411 extra : (rationem add. et del. P)
materiam et extra add. P. 413 Porph. Intr. 15.6-7 Busse = c.7 4b32
Brandis. 423 sexto : probatur add. L. 427 ponerentur V : poneretur
L : ponuntur P. 430 primo modo LV : om. P. 432-433 tunc - sic LV :
om. P. 433 plura LV : duo P. animalia : ut arguit Philosophus VI°
Topicorum add. P [Top. 6 c.6 144a31-b3]. 435 // L 28ra. 436 possint →

et in uno et eodem esse non possunt nec ab eadem forma procedere possunt. Nunc autem ratio animalis, qua animal praedicatur de homine, 440 sumitur ab isto apparenti quod est sentire. Si ergo esset aliud animal, quod praedicaretur per se de rationali, ratio istius animalis sumeretur ab aliqua alia operatione, quae operatio esset sentire, quia ratio animalis sumitur ab hac operatione quae est sentire; et sic sentire a quo sumeretur ratio animalis praedicati <de rationali> per se esset 445 aliud a primo sentire a quo sumitur ratio animalis praedicati de homine per se. Cum igitur et ratio animalis et ratio rationalis includantur in homine, operationes et apparentia a quibus sumuntur istae rationes erunt in homine; et sic // erunt duo sentire in homine et duae operationes aequales et eiusdem communitatis; cum igitur diversae 450 operationes eiusdem communitatis arguant diversas formas et ab una et eadem forma procedere non possunt, et in ipso homine sunt duae operationes eiusdem communitatis sicut duo sentire, homo ergo erit duo animalia distincta, et sic unum animal erit duo animalia.

Et illud idem potest declarari aliter: Si enim rationale esset 455 animal per se, tunc in ratione rationalis includeretur ratio animalis, quia in propositione per se in primo modo ratio praedicati includitur in ratione subiecti. Propter quod oporteret quod ratio animalis sumeretur ab istis apparentibus quae sunt sentire et ratiocinari, sicut ratio speciei sive hominis, et sic idem quod habet rationem simplicem haberet 460 rationem compositam duorum; et sic unum esset duo, et per consequens unum animal esset duo animalia. Sed hoc est inconveniens. Ergo rationale non est animal per se; ergo genus non praedicatur de differentia per se primo modo.

Et istud potest declarari auctoritate Philosophi tertio Meta- 465 physicae, ubi dicit quod ens non est // genus, quia ratio generis

V : possunt LP. 437 eiusdem : quasi *add.* P. 440 isto apparenti quod LV : illa operatione quae P. aliud animal P : aliquod vel aliud (animal *add.* V in *mg.*) LV. 443-446 et sic - per se *scripsi*: et sic sentire a quo sumitur ratio animalis praedicari poterit de rationali per se LV: et sentire sic ratio a quo sumeretur ratio animalis praedicati per se esset aliud a primo sentire a quo sumitur ratio animalis praedicati de homine per se P. 446-447 includantur V : inclu(di)tur L : includatur P. 447 istae VP : illae L. 448 // V 132vB. 449-450 cum - arguant P : et tales operationes arguunt LV. 450-451 una et eadem forma LV : uno eodem P. 453 duo animalia distincta LV : distincta animalia realiter P. 459 idem P : illud LV. 462 ergo genus P : et per consequens LV. 464 *Arist. Metaph. 3 c.3 998b22-26 (cf. Thomae Aquinatis Metaph. III l. →*

est extra rationem differentiae; cum igitur ratio entis includatur in quolibet, ipsum ens non erit genus. Et sic vult Philosophus expresse quod ratio generis sit extra rationem differentiae et quod genus non praedicatur de differentia per se primo modo.

470 Istud idem vult Philosophus 6° Topicorum.

Et sic patet secundum.

3.

De tertio.

3.1.

Dubitaret aliquis, quoniam dictum est quod ad perseitatem primo modo requiritur quod ratio praedicati includatur in ratione subiecti
475 vel e converso, quid intellegitur per rationem praedicati vel subiecti; aut enim per rationem subiecti vel praedicati, quae est ratio perseitatis, intellegitur quiditas et essentia, aut ratio logicalis vel intentio, aut ratio significandi aut ratio intellegendi.

Si per rationem subiecti vel praedicati intellegamus quiditatem
480 et essentiam, cum eadem sit quiditas et essentia importata per genus et differentiam, tunc genus erit ratio differentiae et per consequens per se praedicabitur de ipsa.

Nec per rationem subiecti vel praedicati intellegitur ratio logicalis vel intentio secunda, quia ratio logicalis praedicati non includitur in ratione logicali subiecti. Et sic nulla propositio erit
485 per se nec etiam genus posset praedicari de specie per se, quia genus non includitur in ratione speciei accipiendo genus et speciem pro intentionibus secundis.

Nec etiam per rationem intellegere possumus rationem significandi,
490 quia ratio significandi animalis non includitur in ratione significandi hominis, quia sicut illae voces 'homo' et 'animal' sunt diversae et una non includit aliam, sic etiam rationes significandi sunt diversae et una non includit aliam. Si ergo per rationem, per quam dicitur actu perseitas in propositione, intellegimus rationem significandi

8 n.433). 465 // P 100vB. 466 includatur VP : includitur L.
467-469 Et sic - modo LV : quia ratio est extra rationem differentiae et sic genus non praedicatur de differentia P. 470 Arist. Top. 6 c.6 144a31-b3. 474 includatur VP : includitur L. 475 praedicati vel P : om. LV. 476 subiecti vel LV : om. P. 481 genus LV : ratio generis P. 485 erit LV : esset P. 487 speciem LV : differentiam P. 494 in : in→

495 et rationes significandi hominis et animalis sunt diversae et una non
 includit aliam, et sic animal non posset per se praedicari de homine
 primo modo, quod falsum est.

Nec potest dici quod ratio accipiat pro ratione intellegendi,
 quia alia est ratio ingtellegendi superioris et inferioris, sicut alia
 500 est ratio intellegendi hominis et animalis, et sic animal non posset
 praedicari per se primo modo de homine. Et sic videtur quod persei-
 tas in primo modo non attendatur penes rationem subiecti et praedicati,
 quod est contra dictum.

Sed ad hoc dicendum est: Quando quaeritur, quid intellegitur per
 505 rationem subiecti et praedicati, quae causat perseitatem in proposi-
 tione, nos non intellegimus naturam et essentiam importatam per ter-
 minum, quia illa natura est eadem in genere et differentia; nec
 intellegimus per rationem illam rationem significandi: alia enim //
 est ratio significandi generis et speciei, nam sicut illae voces
 510 'homo' et 'animal' sunt diversae, sic rationes significandi earum
 sunt diversae, et sic sequeretur quod animal non posset per se prae-
 dicari de homine. Et sic dicendum est quod per rationem subiecti et
 praedicati intellegimus conceptum et rationem intellegendi.

Verumtamen considerandum est quod duplex est conceptus et ratio
 515 intellegendi: Quaedam dicitur prima ratio et conceptus essentialis,
 alia est ratio quae dicitur secundaria et accidentalis. Dico ergo
 sic quod in ratione prima et essentiali ipsius differentiae non in-
 cluditur ratio prima et essentialis ipsius generis, sed ratio essen-
 tialis ipsius generis includitur in ratione ipsius speciei. Cuius
 520 ratio est quia animal includitur in definitione hominis; definitio
 autem datur per rationem ipsius definiti; et sic animal praedicatur
 per se de homine primo modo. Sed tamen ratio essentialis animalis
 non includitur in ratione essentiali ipsius differentiae vel ratio-
 nalis. Cuius ratio est, quia apparens a quo sumitur ratio animalis
 525 non includitur in apparenti a quo sumitur ratio rationalis.

Circa quod est intellegendum, quod intellectus hominis sumitur
 ab apparenti composito, intellectus autem animalis sumitur ab

add. L. 505 quae causat V : quae causant P : qui causam L.
 508-510 alia enim - diversae LV : quia alia est ratio significandi hominis
 et alia animalis quia sicut voces sunt diversae P. 508 // V 133rA.
 511 sequeretur P : se(qui)tur LV. per se : primo *add.* P. 512-522 et
 sic - primo modo LV : *om.* P. 522 tamen *scripsi* : cum LV : quia P. →

apparenti simplici, et intellectus similiter rationalis sumitur ab intellectu simplici; quia quando intellego substantiam intellegentem
 530 et sentientem, tunc intellego hominem; sed quando intellego substantiam sentientem tantum, tunc intellego animal; quando intellegentem tantum, tunc intellego rationale.

Ex illo apparet quod apparens a quo sumitur ratio vel intellectus animalis est quasi pars apparentis a quo sumitur intellectus hominis,
 535 et per consequens ratio essentialis animalis includetur in homine. Similiter etiam apparens a quo sumitur ratio sive intellectus rationalis est quasi pars apparentis a quo sumitur ratio hominis et includitur in eo, et sic ratio differentiae seu rationalis et <ratio generis seu> animalis includuntur in homine, et sic tam genus quam differentia
 540 praedicari possunt per se primo modo de specie.

Sed quia ratio essentialis ipsius generis est extra rationem essentialem differentiae et econverso, quia apparens unius est extra apparens alterius, cum ista duo constituent apparens speciei, ideo genus non praedicatur per se de differentia.

545 Nec est intellegendum quod ratio essentialis generis vel differentiae dicatur essentialis propter hoc, quod sit de essentia rei importatae per genus vel differentiam. Sed dicitur ratio essentialis // quia est ratio essentiae propriae, nam ratio essentiae est sub apparentibus ipsius.

550 Sic igitur patet quod perseitas in primo modo attenditur penes essentielles et primos conceptus et non attenditur principaliter penes rationes secundarias sive penes intentiones secundas.

Circa quod est considerandum quod de numero intentionum secundarum quaedam sunt simplices, sicut intentio generis et speciei et
 555 differentiae, quae fundantur supra intellectus simplices rerum. Quae-

523 includitur LP : includatur V. 528-529 et - simplici P : om. LV. 531-532 sentientem - tunc LV : intellegi intellegentem P. 533 quod : intellectus seu *add.* P. vel intellectus : om. P. 534 intellectus hominis LV : ratio hominis et includitur in eo P. 536 sive intellectus LV : om. P. 538-539 ratio¹ - et sic P : om. LV. 540 primo modo : om. P. 543 ista P : isti LV. 548 // L 28rB. 548-549 quia - ipsius LV : quia ratio propriae essentiae non est ratio essentialis sub apparentibus propriis P. 548 propriae *vel* propria L : propria V. 550 sic igitur patet quod P : sicut igitur LV. penes : rationes *add.* P. 555 →

dam autem intentiones sunt magis compositae, sicut per se. Nam per se in primo modo est quaedam intentio logicalis fundata supra propositionem, in qua ratio praedicati vel est tota ratio subiecti, vel includitur in ratione subiecti. Quedam autem sunt magis compositae, sicut syllogismus, qui fundatur supra plures propositiones. Et sic patet quod perseitas primo modo attenditur penes conceptus primos et essentiales. //

3.2.

Secundo dubitaret aliquis, quia dictum est quod ratio generis includitur in ratione speciei et non differentiae: illud non videtur esse verum, quia ratio generis est ratio indeterminati, ratio speciei est ratio determinati; sed haeae rationes sunt oppositae, et una non potest includi in alia; ergo non solum est dicere quod genus non praedicatur per se de differentia in primo modo, sed etiam verum est dicere quod genus non praedicatur per se primo modo de specie. Et sic causa perseitatis non videtur valere. Unde si perseitas // attenditur penes tales rationes, genus non praedicaretur per se de specie.

Dicendum est ad hoc quod propositio per se iudicari non potest per rationem indeterminati sive determinabilis nec per rationem determinantis sive determinati, quia illae rationes sunt communes et dialecticae magis. Sed propositio primo modo per se iudicatur ex hoc, quod praedicatum habet rationem definitionis et subiectum habet rationem definiti, et hoc quantum ad primum modum.

Item: Propositio iudicatur per se, quando praedicatum habet rationem propriae passionis, subiectum autem habet rationem propriae speciei, et hoc quantum ad secundum modum. Et sic per rationes proprias et magis speciales et essentiales in ipsis terminis iudicatur propositio per se. Per ipsas autem intentiones communes devenimus in rationes proprias terminorum et per illas circumloquimur proprias.

Vel dicendum est quod ratio indeterminati vel determinati non causant perseitatem sufficienter: unde ad hoc quod propositio sit per se primo modo plus requiritur, scilicet quod praedicatum sit de-

555 rerum LV : om. P. 559 sunt : intentiones adhuc add. P. 562 // Hic explicit P. 565 ratio³ : autem add. V. 570 // V 133rB. attenditur : attenderetur V.

finitio vel pars definitionis et quod subiectum sit definitum et sic per illas rationes communes, scilicet determinati vel indeterminati, circumloquuntur rationes causantes perseitatem.

590 Vel possumus dicere quod ratio indeterminati, determinabilis tamen, includitur in ratione determinati, et sic ratio generis includitur in ratione speciei, sed non in ratione differentiae, quia ratio differentiae est ratio determinantis; in ratione autem determinantis non includitur ratio indeterminati, determinabilis tamen. Et sic de
595 hoc.

3.3.

Tertio dubitaret aliquis, quia dictum est quod logice loquendo genus non praedicatur per se de differentia: primo dubitaret, utrum posset praedicari per se metaphysice loquendo.

Ad quod dicendum est quod non, quia sicut apud logicum perseitas
600 attenditur penes habitudinem conceptuum essentialium, sic etiam apud metaphysicum consideratur perseitas in primo modo ex parte conceptuum primorum et essentialium, quia istos conceptus considerat metaphysicus in quantum naturam entis participant; modo isti conceptus non includunt se invicem, sicut dictum est; quare et cetera.

3.4.

605 Quarto dubitaret aliquis, quia dictum est quod genus non praedicatur per se de differentia: potest quaeri, utrum differentia possit praedicari de genere per se ut dicendo 'animal est rationale per se'.

Ad quod dicendum est quod non, quia non primo modo, ¶cum conceptus istorum includant†; nec secundo modo, quia differentia non est
610 propria passio generis; nec tertio modo, quia talis non est modus dicendi, sed essendi; nec quarto modo, quia genus non est causa efficiens differentiae, quod requiritur in quarto modo. Nec valet, si arguatur de 'par et impar respectu numeri', quia par et impar non sunt differentiae numeri, sed sunt passiones numeri, per quas circum-
615 loquimur differentias numeri proprias, quae sunt nobis ignotae.

613 par et impar LV : *fortasse pari et impari scribendum.*

3.5.

Quinto dubitaret aliquis, quia dictum est quod genus non praedicatur per se de differentia et praedicatur per se de specie: potest quaeri utrum purus logicus possit iudicare propositionem aliquam esse per se vel non esse per se.

620 Et videtur quod sic:

3.5.1. Quia omnis artifex considerans causas perseitatis considerat perseitatem; sed purus logicus considerat causas perseitatis, scilicet proprios conceptus; ergo purus logicus iudicare potest aliquam propositionem esse per se.

625 3.5.2. Item: Philosophus primo Posteriorum est purus logicus et tamen iudicat propositiones esse per se; quando enim praedicatum ponitur in definitione subiecti, tunc est propositio per se in primo modo, ut ipse dicit; ergo et cetera.

Ad hoc dicendum quod purus logicus in propositione speciali non
630 potest iudicare perseitatem, quia perseitas in propositione attenditur ex inclusione rationis essentialis et propriae ipsius praedicati in ratione essentiali subiecti. Ille igitur artifex // qui rationes istas non considerat, non potest iudicare aliquam propositionem talem esse per se. Sed purus logicus non considerat rationes proprias et
635 essentielles specialium terminorum, quia purus logicus terminos speciales propositionum specialium non considerat (nam considerare terminos speciales et propositiones speciales magis spectat ad artifices speciales, ut patet I^o Posteriorum), sed solum considerat terminos per quaedam communia, quae sunt applicabilia ad quamcumque materiam specialem.
640

Item: Si purus logicus iudicaret aliquam propositionem specialem esse per se, tunc purus logicus esset artifex realis et non rationalis, et esset artifex specialis et non generalis; quod est falsum.

Item: Si purus logicus consideraret perseitatem in terminis specialibus,
645 tunc aliae scientiae speciales superfluerent; ponere autem alias scientias superfluere est inconueniens; ideo et cetera.

Verumtamen est considerandum quod ille artifex qui considerat et iudicat perseitatem in propositionibus specialibus non est purus,

631 ipsius *L ut videtur* : rationis *V a.c.* : rationis ipsius
V p.c. 632 // *V 133vA.* 644 perseitatem: seu iudicaret *add. V.*

immo mixtus. Nam ille qui iudicat perseitatem in aliqua propositione
 650 speciali habet artem libri Posteriorum // per rationem, et tunc habet
 considerare rationes essentielles et proprias terminorum essentialium
 et specialium applicando istam rationem ad suos terminos speciales,
 et sic est artifex mixtus et non purus logicus.

3.5.1. Per hoc ad primam rationem: Cum dicitur "qui considerat causam,
 655 considerat effectum", verum est: qui considerat causam in quantum
 causa, de necessitate considerat effectum. Ad minorem dicendum quod
 causa perseitatis in propositionibus sunt rationes essentielles et pro-
 priae terminorum specialium; has autem rationes purus logicus non
 considerat, sed artifex specialis.

3.5.2. Ad aliam: Quando dicitur quod Philosophus iudicat perseitatem
 660 primo Posteriorum, dicendum quod Philosophus in Posterioribus docet
 artem generalem demonstrandi in omnibus artibus specialibus, et quia
 demonstratio est ex his quae sunt per se, ideo determinat ibi de per
 se. Illud ergo quod determinatur ibi test de per se est quasi ratio
 665 et exemplar verum est tamen secundum artem libri Posteriorum nullus
 artifex propositionem aliquam specialem iudicare per se potest verum-
 tamen† illa ars non sufficit ad iudicandum perseitatem in propositione
 speciali, quia habens illam artem solum proprias et essentielles ra-
 tiones terminorum non cognoscit. Et ideo, cum perseitas in proposi-
 670 tione attendatur per illas rationes essentielles et proprias terminorum
 specialium, et istas rationes purus logicus non considerat, ideo
 purus logicus perseitatem in propositione speciali iudicare non potest.
 Verumtamen qui habet artem libri Posteriorum et qui cum hoc considerat
 rationes essentielles et proprias terminorum specialium applicando
 675 illam artem ad terminos speciales, iudicat perseitatem in propositio-
 nibus specialibus, et talis artifex non est purus, sed mixtus.

3.6.

Sexto dubitaret aliquis, quia dictum est quod genus et differen-
 tia important eandem naturam, sub diversis tamen conceptibus, et
 diversitas conceptuum sumitur non ex diversitate naturarum sed ex di-
 680 versitate operationum: Qualiter ergo est possibile quod in una et
 eadem natura sint diversae operationes?

650 // L 28vA. 663 determinat : demonstrat (*sic!*) V. 664 est¹ : in V →

Et videtur hoc esse impossibile.

3.6.1. Quia diversae operationes arguunt diversas potentias: diversae autem potentiae requirunt diversas essentias sive formas. Cuius probatio est, quia unitas in causa vel identitas arguit unitatem in effectu; sed natura vel essentia est causa potentiae existentis in ipsa; ergo una natura et essentia habebit unicam potentiam et per consequens unam operationem.

690 3.6.2. Item: Omne accidens videtur habere essentialiorem comparationem ad subiectum in quo est quam ad causam extrinsecam, quia ipsum accidens habet entitatem suam a subiecto. Ideo dicit Philosophus V^o Metaphysicae quod accidens non est ens nisi quia entis. Sed potentia est accidens eius, cuius est potentia, quia potentia dicit respectum; 695 illud autem, cuius est potentia, dicit quid absolutum; ergo cum // una et eadem essentia non possit esse absoluta et respectiva, potentia erit accidens illius cuius est. Et sic probat Commentator primo Physicorum quod potentia materiae sit accidens materiae, quia potentia materiae dicit respectum, qui est in genere relationis; materia autem 700 non est in genere relationis; ergo habemus quod potentia est accidens alicuius, cuius est potentia; ergo potentia essentialiorem comparationem habet ad illud in quo est quam ad quodcumque extrinsecum; ergo unitas potentiae erit ex unitate illius, cuius est potentia.

3.6.3. Et confirmatur, quia a quocumque aliquid trahit entitatem, ab eo trahit unitatem, nam ens et unum convertuntur, sicut patet 4° 705 Metaphysicae; sed potentia trahit entitatem a materia, quae est accidens; ergo et unitatem. Ergo una natura plures potentias habere non potest.

3.6.4. Item: Operatio facit scire formam, ergo diversae operationes 710 diversas formas. Et sic videtur quod cum unitate naturae vel formae non possunt stare diversae operationes sive apparentia. Et sic videtur esse falsum quod prius dictum est, scilicet quod genus et differentia important eandem essentiam et naturam sub diversis conceptibus, qui sumuntur a diversis apparentibus.

715 Ad hoc dicendum est quod cum identitate naturae stant vel stare possunt diversitates operationum, potentiarum et apparentium. Et hoc patet: nam formae, quae sunt principia operationum, distinguuntur

lineis tractatis deletum. 692 Arist. Metaph. 7 c.1 1028a18-20.

695 // V 133vB. 696 et respectiva V : om. L. 697 Avert. Ph. 1 c.70.→

secundum perfectionem et imperfectionem; nam aliquae sunt perfectiores et aliquae imperfectiores; unde quanto forma est perfectior, tanto
 720 est principium plurium operationum; nam mixtio potest in operationes elementorum et in ampliores. Item: Illud etiam videmus quod anima sensitiva est perfectior quam vegetativa, et ideo est principium plurium operationum quam vegetativa; videmus enim quod quicquid potest vegetativa, potest sensitiva et adhuc plus, eo quod sensitiva est
 725 perfectior vegetativa. Igitur cum unitate formae et essentiae stare potest diversitas operationum, potentiarum et apparentium.

Uterius considerandum est quod accidentia sunt duplicia: quaedam sunt relativa, quaedam absoluta, [†]et hoc licet omnia relativa sint relative, aliqua tamen magis et minus, unde qualitas et quantitas
 730 dicuntur accidentia absoluta.[†] Inter ista accidentia est magna differentia. Nam accidentia absoluta unitatem et pluralitatem, diversitatem et entitatem sortiuntur ex suis subiectis, sed accidentia respectiva unitatem et pluralitatem non habent a subiectis, sed ab aliquo extrinseco. Et hoc patet statim: nam paternitas et filiatio
 735 non trahunt unitatem a subiecto vel entitatem, sed magis ex termino. Ad hoc enim quod sit relatio una non sufficit quod subiectum sit unum, sed quod terminus sit unus: in uno enim et eodem subiecto diversae relationes esse possunt. Et sic patet quod accidentia respectiva pluralitatem et unitatem accipiunt non ex subiectis, sed ex terminis;
 740 et sic, cum potentia sit accidens respectivum, unitatem et pluralitatem non recipit ex subiecto, sed ex aliquo extrinseco. Ergo cum unitate naturae et formae stat diversitas potentiarum et operationum.

Verumtamen diversae operationes // ordinem non habentes cum unitate formae et essentiae stare non possunt. Quod enim ab una forma
 745 et essentia procedant diversae operationes aequalem ordinem habentes, hoc est impossibile; sed <quod> diversae operationes ordinem habentes, scilicet communioris et specialioris, prioris et posterioris procedant, hoc non est impossibile: diversae enim operationes ordinem habentes ab una forma et natura mediantibus potentiis diversis procedere possunt.
 750 Et sic patet quod genus et differentia important unam et eandem naturam sub diversis rationibus sumptis a diversis apparentibus, quia

705 *Arist. Metaph. 4 c.2 1003b22sq.* 728 relativa¹ : et *add. V.*
 732 entitatem V : L *legere nequivi.* 734 patet V : potest L. nam V :
 om. L. 738 quod V : quia L. 743 // L 28vB.

cum unitate naturae et essentiae stare potest diversitas operationum, potentiarum et apparentium, ut visum est.

Per hoc patet solutio ad argumenta:

755 3.6.1. Ad primum: Quando dicitur quod diversae operationes requirunt diversas potentias, dicendum quod verum est. Et cum dicitur quod diversitas potentiarum requirit diversitatem formarum vel naturarum, dicendum quod non. Et quando dicitur quod unitas in effectu arguit unitatem in causa, dicendum quod causa accidentis respectivi non solum
760 est subiectum, sed etiam aliquid extrinsecum. Sufficiens enim causa // talis accidentis non est subiectum, et ideo non oportet quod unitatem trahat a subiecto.

3.6.2. Ulterius: Quando dicitur quod accidens essentialiorem comparisonem et cetera, dicendum quod illud solum est intellegendum de
765 accidentibus absolutis et non respectivis; nam accidens respectivum essentialiorem comparisonem habet ad extrinsecum terminum quam ad subiectum; sed accidens absolutum essentialiorem comparisonem habet ad subiectum quam ad quodcumque extrinsecum, nam accidens absolutum numeratur numeratione subiecti, sed accidens respectivum non. Ergo
770 cum unitate formae et naturae stabit diversitas potentiarum et per consequens operationum.

3.6.3. Et quando dicitur: "ab eodem aliquid trahit unitatem et entitatem", verum est. Et quando dicitur: "accidens trahit entitatem a subiecto", verum est ¶accidens absolutum¶; nam accidens respectivum
775 non solum trahit entitatem a subiecto, sed etiam a termino et principalius ex termino quam ex subiecto.

3.6.4. Ulterius quando dicitur: "operatio facit scire formam", verum est. Et quando dicitur: "diversae operationes arguunt diversas formas", dicendum quod non oportet; verum enim est quod diversae operationes ordinem non habentes inter se cum unitate naturae stare non
780 possunt, <sed *****>

Et sic patet tertium.

4.

Quarto solvendae sunt rationes in oppositum.

o.1. Ad primam: Cum dicitur: "Illa quae sunt essentialiter eadem,

754 argumenta: ar^{ta} LV. 761 // V 134^{ra}A. 774 accidens absolutum LV : loquendo de accidente absoluto *vel sim. scribendum.*

785 unum praedicatur per se de alio", dicendum quod non oportet, unde
identitas secundum rem non sufficit ad perseitatem, sed cum hoc requi-
ritur quod praedicatum includitur in ratione subiecti vel sit ratio
subiecti. Et quia hoc deficit hic, ideo et cetera.

o.2. Ad secundam: Cum dicitur: "rationale est ens per se et cetera,
790 ergo substantia vel accidens; non accidens, ergo substantia; substan-
tia est genus; ergo et cetera", dicendum quod "rationale est ens per
se, ergo substantia per se vel accidens", verum est. Sed ulterius,
quando dicitur: "non accidens, ergo substantia", dico quod non oportet,
immo est ibi fallacia accidentis ex variatione medii. Unde consideran-
795 dum est quod substantia, quae est genus, ponitur directe in praedi-
camento substantiae. Et quia differentia, sicut rationale, non poni-
tur directe in genere substantiae, sed solum a latere, unde non
sequitur illud: 'non est in genere accidentis, ergo est directe in
genere substantiae', sicut nec materia nec forma est directe in genere
800 substantiae. Et sic, licet ipsa substantia praedicetur de differentia
per se, tamen genus non praedicatur de ipsa per se, quia substantia
praedicata per se de rationali non est directe in genere substantiae.

Aliter potest dici quod, sicut patet 4° Metaphysicae et X^o, ens
praedicatum de quolibet praedicat essentiam illius de quo praedicatur
805 et sub ratione eiusdem, unde non habet aliquam unam rationem, per
quam possit praedicari de quolibet, sed praedicatum de quolibet prae-
dicatur sub propria ratione illius, de quo praedicatur. Ergo praedi-
catum de rationali praedicat essentiam rationalis sub ratione eiusdem.
Ergo quando dicitur: "Rationale est ens per se", verum est. Et quando
810 dicitur: "ergo substantia vel accidens", dicendum quod substantia; et
illa substantia non est substantia per se existens in genere substan-
tiae, sed penitus eadem cum rationali quantum ad rem et rationem; unde
dicere 'rationale est ens' et 'rationale est rationale' - non diffe-
runt nisi secundum vocem.

815 Quidam tamen solvunt aliter istam rationem, quod ens dividitur
in substantiam et accidens, et etiam dividitur in substantiale et
accidentale. Modo dicunt quod rationale reducitur ad ens: non ens
quod est substantia, sed ens quod est substantiale. Unde negant maio-
rem, quod ens non praedicatur solum de generibus generalissimis, sed

787 includitur L : includatur V.

799 nec¹ : om. L. est V : sunt L. 803 Arist. Metaph. 4 c.2 1003b5
sqq.? [Cf. Metaph. 5 c.7 1017a22-30 (cf. Thomae Aquinatis Metaph. V l.9 →

- 820 etiam cum hoc praedicatur de substantiis substantialibus. Nam ens non praedicatur de rationali per substantiam, sed per substantiale. Et ideo, licet ens praedicetur de differentia per se, genus tamen non praedicabitur per se de differentia. Et sic solvunt istam rationem. Illud enim multipliciter solvitur, cuius solutio ignoratur.
- 825 0.3. Ad tertiam: Quando dicitur: "Quando ratio praedicati includitur in ratione subiecti, talis propositio est per se", verum est. Et quando dicitur: "ratio generis includitur in ratione differentiae", per interemptionem. Ad probationem: Quando dicitur // "ratio causans perseitatem vel est essentialis vel accidentalis", dicendum quod
- 830 essentialis. Et quando dicitur "essentia est una, ergo ratio essentialis erit una", non sequitur, nam una et eadem natura diversos conceptus essentielles potest habere, nec dicitur ratio essentialis propter hoc quod sit de essentia rei importatae, sed dicitur ratio essentialis, id est ratio essentiae sub propriis apparentibus ipsius.
- 835 0.4. Ad quartam quando dicitur: "Illa quae sic se habent, quod unum postpositum alteri causat nugationem, ratio unius includitur in ratione alterius", dicendum quod non. Licet definitio in <qua> praepositur differentia et postponitur genus, ut dicendo 'rationale animal', sit nugatoria, propter hoc tamen non oportet quod genus includatur,
- 840 sed hoc est ex alio: illa enim quae sic se habent quod unum est natum specificare et determinare, alterum autem est aptum natum specificari et determinari per illud, si illud quod est natum specificari praeponatur, et illud quod est natum specificare et determinare postponatur, ibi est debitus ordo; si autem econverso, non est // debitus
- 845 ordo, et per consequens nugatio. Et sic, non obstante quod differentia praeposita generi causet nugationem, propter hoc tamen non oportet quod ratio generis includatur in ratione differentiae.
- 0.5. Ad quintam: Cum dicitur "Sicut se habent apparentia ad invicem, sic rationes sumptae ab apparentibus", verum est. Et quando dicitur:
- 850 "apparens a quo sumitur ratio generis includitur in apparenti a quo sumitur ratio differentiae", dicendum per interemptionem: apparens enim a quo sumitur ratio animalis non includitur in apparente a quo

n. 890)] & Arist. *Metaph.* 10 c.2 1054a13sq. 828 per interemptionem L : ne(ga)tur V. // V 134rB. 836 postpositum LV : praepositum *scribendum*? Cf. l. 54. 836-837 ratione alterius V : alterum L. 837 definitio in <qua> *scripsi* : definitioni LV. 844 // L 29rA. 847 includatur V : →

sumitur ratio rationalis, quia apparens a quo sumitur ratio rationalis est quid formale, scilicet ratiocinari; apparens autem a quo sumitur
 855 ratio animalis, scilicet sentire, est materiale magis exercitatum per organum corporeum. Unde ratiocinari praesupponit ipsum sentire sicut aliquid diversum a se. Et cum dicitur quod sicut se habent potentiae et cetera, dicendum quod in una potentia non includitur altera, nam intellectiva non includitur in sensitiva, nam intellectiva praesuppo-
 860 nit sensitivam sicut aliquid diversum sive sicut aliquam potentiam diversam, non autem ipsam includit, ut dicitur tertio De anima.

0.6. Ad sextam: Cum dicitur: "Si ens praedicatum de quocumque praedicaret essentiam illius, tunc istae propositiones non differrent 'rationale est ens' et 'rationale est rationale'", dicendum quod verum
 865 est, quia non differunt nisi secundum vocem <sicut> 'homo est homo' et 'homo est ens' non differunt nisi secundum dictionem repetitam.

0.7. Ad aliam: Cum dicitur: "Si haec esset vera per se: 'rationale est substantia', vel est substantia quae est materia vel quae est forma vel quae est composita", dicendum quod differentia, sicut ra-
 870 tionale, non dicit solum materiam, nec solum formam, quia differentia idem importat quod species; species autem totum aggregatum importat, ut dicitur 7° Metaphysicae; ergo differentia totum aggregatum importat; et illud importat per modum formae, quia importat illud totum per modum informantis et determinantis et specificantis; sed determinare
 875 et specificare sunt condiciones formae; ideo dicitur signare formam, id est totum aggregatum per modum formae. Et tunc dicendum quod substantia praedicata de rationali per se non est in praedicamento substantiae directe, et ideo non sequitur quod genus praedicetur per se; genus enim ponitur directe in praedicamento, substantia autem
 880 praedicata de rationali non est genus.

0.8. Ad aliam: Cum dicitur: "Omnis propositio necessaria est per se", dicendum quod aliquam propositionem esse necessariam hoc potest intellegi duobus modis: uno modo quando praedicatum numquam derelinquit subiectum; et si illo modo intellegatur propositio necessaria, non
 885 oportet quod omnis propositio necessaria sit per se. Alio modo dicitur propositio necessaria non solum // ex eo quod res importata per

inclu(di)tur L. 859 nam V : non L. 861 *Arist. De Anima* 3 c.7-8 ?
 Cf. *De An.* 3 c.3 427b28. 865 quia V : quod L. 869 composita L :
 compositum V (cf. L.90). 872 *Arist. Metaph.* 7 c.10.1035b27-31 (cf.
Thomae Aquinatis Metaph. VII L.10 n.1490); cf. *Averr. Metaph.* 1 c.9. →

subiectum non derelinquat rem importatam per praedicatum vel econverso, sed quia ratio praedicati non derelinquat rationem subiecti et in ipsa includitur; et illo modo omnis propositio necessaria est per se in

890 primo modo. Propositio autem, in qua genus praedicatur de differentia non est necessaria illo secundo modo, ideo non valet.

0.9. Ad aliam: Cum dicitur: "Omnis propositio vera vel est vera per se vel per accidens", dicendum quod ista est per accidens et non est primo modo. Sed non est sic per accidens sicut ista 'homo est albus'.

895 Et ideo solet poni illa distinctio, quod duplex est accidentalitas: accidentalitas rerum et accidentalitas rationum. Modo licet ista non sit per accidens accidentalitate rerum, est tamen per accidens accidentalitate rationum; Philosophus in primo Posteriorum intellexit de accidentalitate rerum.

900 0.10. Ad aliam: Quando dicitur: "si ens praedicatum de quocumque, praedicaret essentiam illius, tunc ens significaret immediate omnia entia particularia", dicendum quod ens praedicatum de aliquo ente particulari significat illud, sed ens secundum se significat principaliter partes entis sicut ipsa praedicamenta.

905 0.11. Ad aliam: Cum dicitur: "Quae sic se habent quod faciunt unum, per se praedicantur de se invicem", dicendum quod illa quae constituunt aliquid tertium per se, ita tamen quod unum includitur in ratione alterius, unum per se praedicatur de alio, illa tamen, quae constituunt ita, quod unum non includitur in alio, non praedicantur per se.

910 Modo, licet genus et differentia, sicut animal et rationale, constituent unam essentiam, sicut speciem, non tamen ita constituunt quod ratio unius includatur in ratione alterius.

0.12. Ad XII^{am} rationem: Cum dicitur: "Rationale est ens per se, vel est ens in anima vel extra animam", dicendum quod ens praedicatum de 915 rationali est ens extra animam, non ens quod est substantia, quae est genus, ut prius dicebatur.

0.13. Ad aliam: Cum dicitur: "Quando aliqua sunt eadem essentialiter, quicquid praedicatur" et cetera, dicendum quod si aliqua sint eadem secundum rem et secundum rationem, tunc illud quod dicitur per se de 920 uno, et de alio. Sed licet species et differentia sint eadem secundum rem, sunt tamen diversa secundum rationem.

0.14. Ad aliam: Cum dicitur: "Illa propositio est per se, in qua

886 // V 134vA. 888 non L : numquam V. 898 cf. Arist. APo 1 c.6
74b6-12 & 75a28-31. 904 praedicamenta : praedicata L : *utrum hoc an* →

praedicatum ponitur in definitione subiecti", dicendum quod verum est. Et cum dicitur: "genus ponitur in definitione differentiae", dicendum
 925 est per interemptionem, quia ipsa differentia proprie non definitur, quia si proprie definiretur, hoc esset per aliam differentiam, et tunc differentiae esset differentia et sic in infinitum.

0.15. Ad aliam: Cum dicitur: "Illa quae ponuntur in eadem ordinatione eiusdem praedicamenti, superius praedicatur de inferiori", verum est;
 930 et cum dicitur: "genus et differentia ponuntur in eadem ordinatione eiusdem praedicamenti", dicendum per interemptionem, quia differentia non ponitur in directo ordine praedicamenti, sed a latere solum. Sed genera et species solum ponuntur in directo ordine, et similiter individua ponuntur.

935 0.16. Ad aliam: Cum dicitur: "Omnis homo est animal per se; omnis homo est rationalis per se; ergo rationale est animal per se", dicendum quod hic est fallacia accidentis eo quod medium variatur, nam cum dicitur 'homo est animal per se', verum est in quantum ratio hominis includit rationem animalis, et cum dicitur in minori: 'homo
 940 est rationalis per se', verum est in quantum ratio hominis includit rationem animalis; et sic est ibi variatio medii.

Ad confirmationem: Cum dicitur: "Quaecumque uni et eidem per se sunt eadem, inter se // sunt eadem"; verum est, si sint eadem eidem et secundum idem. Non oportet tamen, quod si aliqua sint eadem in
 945 eodem numero, non secundum idem, sed variato medio, quod inter se sint eadem, quia 'homo' va//riatur in praemissis.

0.17. Ad aliam: "Nullum rationale est animal per se; omnis homo est rationalis per se; ergo nullus homo est animal per se: conclusio est
 'falsa; ergo aliqua praemissarum", dicendum quod sicut conceduntur
 950 praemissae, ita oportet quod concedatur conclusio. Cum ergo illa sit vera 'homo est rationalis' in quantum ratio et intellectus rationalis includuntur in homine, ergo ista erit vera, scilicet quod nullus homo est animal per se, in quantum ratio et intellectus rationalis includuntur in ratione hominis. Unde sicut praemissae fuerunt verae, con-
 955 clusio fuit vera.

Explicit sophisma determinatum a magistro Radulpho Britone.

illud habeat V non liquet. 924-925 dicendum est per interemptionem L : ne(ga)tur V. 931 dicendum per interemptionem L : ne(ga)tur V. 932 directo : sub add. V. 937 nam *scripsi* : et LV. 943 // L 29rB. 946 // V 134vB. 952 includuntur L : includitur V. 952-954 ergo - hominis : *bis scripsit* V. 951-954 includuntur *scripsi* : includitur LV. 956 sophisma determinatum L : quaestio determinata V.